

Wiad. entomol.	18 (1): 29-32	Poznań 1999
----------------	---------------	-------------

Hylaeus (Lambdopsis) euryscapus FÖRSTER, 1871 – nowy dla fauny Polski przedstawiciel pszczół (*Hymenoptera: Apoidea: Colletidae*)

Hylaeus (Lambdopsis) euryscapus FÖRSTER, 1871 – a wild bee (*Hymenoptera: Apoidea: Colletidae*) new to the Polish fauna

JUSTYNA RAFA, TADEUSZ PAWLIKOWSKI

Instytut Ekologii i Ochrony Środowiska UMK, Zakład Ekologii Zwierząt, ul. Gagarina 9, 87-100 Toruń

ABSTRACT: *Hylaeus (Lambdopsis) euryscapus* FRST. was found in the district of Chełmno: Kiełp (UTM: CE20) and Starogród (CE21). The species is new to the Polish fauna.

KEY WORDS: *Hymenoptera, Apoidea, Colletidae, Hylaeus, Lambdopsis, euryscapus*, new records, Poland.

Rodzaj *Hylaeus* FABR. liczy w Europie 62 gatunki, które pogrupowano w 10 podrodzajów (DATHE 1980). Spośród wszystkich, dość łatwo można wyodrębnić gatunki podrodzaju *Lambdopsis* POPOV: samce odznaczają się mocno rozszerzonym trzonkiem (scapus) czułków, a samice – tendencją plamkowania na brzegach nadustka (ale nie przy oczach złożonych). Niedawno BANASZAK i KRZYSZTOFIK (1996) wykazali z tego podrodzaju *Hylaeus pfankuchi* (ALFKEN). Podczas badań ostoi pszczół w dolinie dolnej Wisły, na zboczach krawędzi wysoczyzny morenowej Ziemi Chełmińskiej koło Chełmna stwierdzono występowanie następnego gatunku z podrodzaju *Lambdopsis* POPOV – *Hylaeus euryscapus* FRST. Okazy odłowiono na terasie zalewowej Wisły w pobliżu zboczy wysoczyzny w dwóch miejscowościach:

- CE20 Kiełp, 3♂♂, 4 VI 1998, na baldachach trybuli leśnej – *Anthriscus sylvestris* (L.), leg. J. RAFA;
- CE21 Starogród, 1♀ i 2♂♂, 18 VI 1998, na baldachach podagrycznika pospolitego – *Aegopodium podagraria* L., leg. J. RAFA.

Hylaeus euryscapus wykazany został we Francji, w środkowym i wschodnim regionie Morza Śródziemnego, na Ukrainie, na Węgrzech, w Czechach i Słowacji oraz na Kaukazie (DATHE 1980; OSYČNJUK i in. 1978; SEDI-VY 1989). W Polsce powinien być poszukiwany wzdłuż ciepłych zboczy dolin rzecznych, zwłaszcza Sanu, Wisły i Noteci.

W oparciu o materiały własne, opisy cech według DATHE'go (1980) oraz OSYČNJUK i innych (1978) opracowano klucz do oznaczania wszystkich gatunków z podrodzaju *Lambdopsis* POPOV dotychczas wykazanych w Europie.

Klucz do oznaczania europejskich gatunków podrodzaju *Lambdopsis* POPOV

Gatunki wykazane w Polsce oznaczono gwiazdką (*)

1. Samice 2.
- . Samce 7.
2. Mezopleuryty z ostrymi krawędziami. Śródplecze błyszczące i gładkie między grubymi punktami *crassanus* (WARNCKE)
- . Mezopleuryty z zaokrąglonymi brzegami. Śródplecze matowe i pomarszczone (szagreniowane) między wyraźnymi (gęstymi) punktami 3.
3. Tergit T1 błyszczący i gładki lub u nasady gładki a z tyłu mocno punktowany tylko do pewnej odległości od krawędzi 4.
- . Tergit T1 matowy, u nasady wyraźnie pomarszczony i gęsto punktowany aż do krawędzi (większa część zatarczki żółto plamkowana, twarz z bocznymi jasnymi okrągłymi plamkami) *scutellatus* (SPIN.)
4. Tergit T1 z wyraźnym punktowaniem w tylnej części. Twarz z bocznymi jasnymi zaokrąglonymi plamkami 5.
- . Tergit T1 z prawie niezauważalnym punktowaniem. Twarz czarna 6.
5. Tergit T2 drobno bruzdkowany i mikroskopijnie punktowany, w tylnej części przechodzący w podstawową skulpturę. Tergit T1 u nasady bez punktów, dalej drobno i rzadko punktowany **annularis* (KIRBY)
- . Tergit T2 gładki i gęsto punktowany, w tylnej części wyraźniej. Tergit T1 u nasady rzadko i delikatnie punktowany, dalej grubo **euryscapus* FRST.
6. Propodeum ułożone ukośnie; horyzontalna część powierzchni środkowej (górną część półka) niewiele dłuższa niż zatarczka; tylne boczne powierzchnie zaokrąglone. Człony wici czułka czarne lub od spodu brązowe **rinki* (GORSKI)

- . Propodeum ułożone poziomo; horyzontalna część powierzchni środkowej dłuższa niż zatarczka; tylne boczne powierzchnie okantowane. Człony wici czułka od spodu żółte **pfankuchi* (ALFK.)
- 7. Śródplecze błyszczące i gładkie między grubymi punktami, odległości między punktami równe ich średnicy *crassanus* (WARNCKE)
- . Śródplecze matowe i pomarszczone między wyraźnymi punktami 8.
- 8. Żuwaczki kremowe lub żółte 9.
- . Żuwaczki czarne (niekiedy żółtawe u *H. euryscapus spilotus* FRST.) 10.
- 9. Sternity S3 – S5 z poprzecznymi garbami. Zatarczka i wargę górną zabarwione. Tergit T1 wyraźnie punktowany *scutellatus* (SPIN.)
- . Sternity płaskie. Zatarczka i wargę górną czarne. Tergit T1 płytko punktowany **annularis* (KIRBY)
- 10. Sternity płaskie. Tergit T1 gładki z płytkim punktowaniem **euryscapus* FRST.
- . Sternity S4 – S6 z poprzecznym zgrubieniem. Tergit T1 pomarszczony z grubszym punktowaniem 11.
- 11. Trzonek czułka dwukrotnie szerszy od swej długości. Człony wici czułka żółtoczerwono-czarne (jakby prążkowane) **rinki* (GORSKI)
- . Trzonek czułka nieznacznie szerszy od swej długości. Człony wici czułka ciemne od góry **pfankuchi* (ALFK.)

SUMMARY

A wild bee species, *Hylaeus (Lambdopsis) euryscapus* FRST., new to the Polish fauna was found in two sides near the edge of the Vistula river ice-marginal streamway near Chełmno (N Poland, UTM: CE20, CE21). The specimens were captured on inflorescences of *Anthriscus sylvestris* (L.) and *Aegopodium podagraria* L. A key to European species of the subgenus *Lambdopsis* POPOV with all Polish species indicated, is also provided.

PIŚMIENNICTWO

- BANASZAK J., KRZYSZTOFIAK A., 1996: *Hylaeus pfankuchi* (ALFKEN, 1919) – nowy dla fauny Polski przedstawiciel pszczół (Hymenoptera: Apoidea, Colletidae). Przegl. zool., 40 (1-2): 77-78.

- DATHE H. H., 1980: Die Arten der Gattung *Hylaeus* F. in Europa (*Hymenoptera: Apoidea, Colletidae*). Mitt. Zool. Mus. Berlin, **56**, 2: 207-294.
- OSYČNJUK A. Z., PANFILOV D. V., PONOMAREVA A. A., 1978: Nadsem. *Apoidea* – Pčelinye. [W:] Opredelitel' Nasekomych Evropejskoj Časti SSSR, T. **3**, Pervaja část', G. S. MEDVEDEV (red.). Izdatelstvo „Nauka“, Leningrad: 279-519.
- SEDIVY J., 1989: Enumeratio Insectorum Bohemoslovakiae. Check List of Czechoslovak Insects III (*Hymenoptera*). Acta faun. ent. Mus. Nat. Pragae, **19**: 1-196.